1976

8e jaargang

Nr. 3

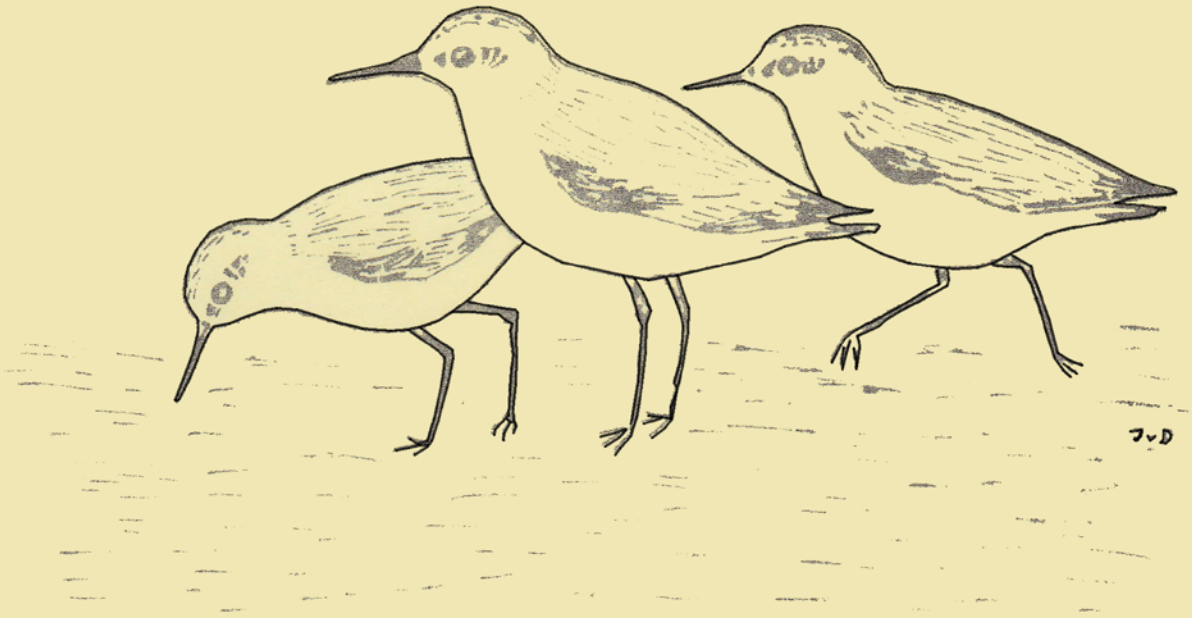

de strandloper

vereniging voor
natuur-en vogelbescherming-noordwijk

DE STRANDLOPER DE STRANDLOPER DE STRANDLOPER

Orgaan van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming

"NOORDWIJK"

(Koninklijk goedgekeurd bij
Koninklijk Besluit d.d.
6 mei 1974 nr. 38)

Redaktie : E. Aartse – L. van Duyn – C.M.J .Verweij.
Redaktieadres: Schoolstraat 23
Secretariaat : Sluispad 5
Girono.2573795 t.n.v. Vogelbescherming Noordwijk

8e jaargang no. 3
september 1976

INHOUD BLZ

Natuurgidsencursus	2
Bestuursmededelingen	3
Aan mijn vriend de vogelaar	4
Aankomstdata zomergasten	5
Stichting Vogelasiel Noordwijk	6
Drenthe	8
Geknipt uit de kranten	12
Over zaden en verspreiding van zaden	14
Enige indrukken van het dieren- en plantenleven in Zwitserland	16
Waarnemingen	19

OPLAGE: 400 stuks

ISSN:2589-2762 print ISSN: 2589-2770 online

NATUURGIDSENCURSUS

Met het I.V.N. het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (een hole mond vol) zijn wij in onderhandeling over een in Noordwijk te organiseren cursus voor natuurgids. Er is goede hoop dat er in januari met deze cursus gestart kan worden.

In het kort hierbij wat zo'n cursus inhoudt:

Doel — Opleiding tot natuurgids. Hieronder wordt verstaan iemand die op een behoorlijke wijze excursies door de natuur kan leiden. De cursus is bedoeld voor in de natuur geïnteresseerde leken, dus niet voor beroepsmensen (biologen b.v.)

Erkenning — Natuurgids is geen beschermde titel, maar is wel een bekend begrip geworden in Nederland.

Cursusduur — De cursus zal ongeveer een jaar lopen (vier seizoenen) waarbij ca. 40 lesuren binnen en 30 lesuren buiten worden gegeven. Dit zal neerkomen op 1 avond per 14 dagen en een aantal excursies op b.v. zaterdagmorgen.

Leerstof — Aan de hand van een cursusboek en andere documentatie wordt aandacht besteed aan het landschap, de flora, fauna, mens, seizoenen enz. Vooral de samenhang van het een met het ander komt ter sprake.

Organisatie — De cursus wordt door onze vereniging georganiseerd en geleid door één of meer vakmensen. De deelnemers moeten interesse hebben voor de natuur en een redelijke kennis bezitten van flora en fauna.

Diploma — Aan het eind van de cursus wordt een examen afgenomen op theoretische en praktische kennis. Bij gebleken geschiktheid wordt een diploma uitgereikt.

Kosten — De kosten zullen, afhankelijk van het aantal deelnemers ca. ƒ 75,-- voor de gehele cursus bedragen. Onze vereniging is bereid — voor leden hiervan een bedrag van ƒ 25,-- voor haar rekening te nemen. De totale kosten komen daardoor voor de deelnemer op ca. ƒ 50,--

Algemeen — De cursus zal waarschijnlijk in januari starten en, voor zover het de binnenlessen betreft, in een vaste lokaliteit (schoollokaal of iets dergelijks) worden gehouden. Het totaal aantal deelnemers is 20 — 30. Wij dachten dat er in onze vereniging voldoende belangstelling ` bestaat om een flink aantal hiervan te leveren. Daarnaast zal een aan-
tal mensen van het Staatsbosbeheer deelnemen. Mochten er dan nog plaatsen open zijn, dan zullen ook mensen van buiten Noordwijk de gelegenheid krijgen mee te doen.

Aanmelden — Zo spoedig mogelijk aan het secretariaat, Sluispad 5

Op het eerste gezicht lijkt het geheel nogal pittig en dat is het ook wel een beetje. Deze cursus is bepaald anders van opzet dan de natuurcursussen die wij de afgelopen jaren hebben gehouden. Toch moet u er ook niet al te zwaar tegenaan kijken. Met een beetje enthousiasme en een zekere basiskennis van vogels en planten kunt u deze cursus volgen.
Van mensen die dit al hebben gedaan, weet ik dat men er geweldig veel van kan op steken. Vooral de verbanden die er in de natuur liggen, worden duidelijk gemaakt.
Als u interesse hebt om aan de cursus deel te nemen, wilt u zich dan opgeven aan de secretaris, de heer A.Cramer, Sluispad 5 of aan ondergetekende.
Wij hopen op korte termijn het volledige lesprogramma aan u te kunnen doorgeven.

W.Baalbergen
Schoolstraat.15
Te1.10210

BESTUURSMEDEDELINGEN

De stijgende lijn in onze vereniging zet nog steeds door. We heten de nieuwe leden hartelijk welkom en we hopen dat u niet alleen financieel (heel belangrijk natuurlijk) maar ook door daadwerkelijk mee te doen de vereniging wilt steunen.

De nieuwe leden behoeven natuurlijk niet de volledige contributie over 1976 te betalen. Wilt u voor u zelf het bedrag vaststellen?

Contributie 1976	ƒ 6,--	(minimum)
Jeugdleden betalen	3,50	
Donateurs	2,50	(minimum)

Graag dit bedrag over maken op girono.2573795
t.n.v. Vogelbescherming "Noordwijk" te Noordwijk

HULP AAN STAATSBOSBEHEER

De contacten met het Staatsbosbeheer zijn bijzonder goed. We hebben in de afgelopen jaren diverse malen onze hulp aangeboden.
Dit najaar hebben we de heer Bos aangeboden het gehele duinterrein schoon te maken van papier, blikjes e.d. Nu is het zo, dat door eigen personeel dit wordt gedaan, maar hij kon onze hulp wel gebruiken b.v. voor het rooien van Amerikaanse vogelkers.
Er is met het Staatsbosbeheer voorlopig afgesproken dat op zaterdagmorgen 6 november in de duinen gewerkt zal worden. Hoe laat, wat voor werk, wat u eventueel mee moet nemen wordt gepubliceerd in De Zeekant van donderdag 4 november.
Wilt u echt eens wat doen, reserveer dan deze zaterdagmorgen

Aan mijn vriend de Vogelaar

Wie is hij toch die dolend langs de velden
Die slent'rend langs het strand
Te zwerven lijkt naar niets
Die zittend op het duin naar boven ziet of hij wolken telde,

Die soms te zoeken lijkt naar wat hij is verloren,
Die wand'lend langs het pad
Soms knielt bij bloem of plant,
Die speurend d'horizon afspiedt bij morgengloren,

Die steeds te vinden is al wiss'len jaargetijden
Als zoekt hij telkens weer de rust
Der rusteloze zee
Of in het woeste duin en bij het jonge groen der weiden.

De vriend van vogel, v1inder, bloem en nog veel meer
Door velen wel gezien maar nooit gekend
Gij zijt hun vriend, die ze bij name kent
Gij "jager" Nimrod zonder schietgeweer

Die't veld in trekt, met vrede in het hart
Die 't moordend lood niet kent, nee niet wil kennen
Geniet van 't spel der meeuwen op de wind
En weet van vogeltrek en luchten grijs en zwart

Die 't vrolijk vogelvolkje volgt van jaar tot jaar
Die tracht te helpen wat uw hulp behoeft
Staat op de bres voor al wat leeft en groeit
Dat is mijn vriend de Vogelaar.

Wat toch beweegt u, wat is toch uw streven
Misschien een droom van het hervonden paradijs
Waar eens de wolf zal met het schaap verkeren
Een mens en dier in vrede zullen leven?

Droom dan uw droom van alles wat gij mint
Ga dan uw weg, laat u door niets verhinderen
Behoud wat ons nog rest, het mag niet meer verminderen
O, Vogelaar, reik mij uw hand, Gij zijt mijn vrind.

A.Cramer

AANKOMSTDATA ZOMERGASTEN 1976

In "De Strandloper" no.2-1976 was een formulier bijgevoegd waarop de aankomst-data van de trekvogels konden worden genoteerd. Op deze manier hoopten we dat veel leden wat bewuster op de terugkomst van onze zangvogels gingen letten. Het was ieder jaar een min of meer sportieve strijd om als eerste uit de bus te komen. De weekendvogelaars waren wat in het nadeel, maar liepen echt niet veel achter op de dag-en-nacht-vogelaars.
Vorig jaar kwam er een kentering in. Het aantal formulieren dat teruggezonden werd, was beduidend minder dan in 1974. Vandaar ook dat in 1975 vaak dezelfde namen in het verslag genoemd werden.
Dit jaar is het heel bedroevend. Slechts 3 mensen leverden hun formulier in. Een bepaalde eenzijdigheid is dan ook het resultaat.

Soort	1e waarneming			2e waarneming		
	dat.	plaats	waarnemer	dat.	plaats	waarnemer
Roodborsttapuit	jan.	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	febr	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Tjif-tjaf	1-4	Offem	R.de Mooij	2-4	Offem	R.de Mooij
Bontbekplevier	6-3	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	17-3	over zee Katwijk	v.Rossum
Zwarte roodstaart	19-3	Duinpark	v.Dijk	20-2	Duinpark	v.Dijk
Boompieper	10-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	11-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Boerenzwaluw	17-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	17-4	over Noordwijk	v.Dijk
Zomertaling	21-3	over zee	v.Dijk	22-3	over zee	v.Dijk
Fitis	2-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	3-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Rietzanger	25-4	Knardijk	R.de Mooij	4-6	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Gekr.roodstaart	19-4	Zuidpier IJmuiden	v.Dijk	4-5	Zeereep Katwijk	v.Rossum
Gele kwikstaart	11-4	Noordduinen Katwijk	v.Rossum	17-4	Voorhout	Glasbergen
Visdiefje	13-4	over zee	v.Dijk	15-4	over zee	v.Dijk
Grote stern	9-4	Goeree	v.Dijk	12-4	over zee Katwijk	v.Rossum
Tapuit	20-3	Wantveld Katwijk	v.Rossum	21-3	Noordduinen Katwijk	v.Rossum
Paapje	11-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	17-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Zwartkop	17-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	2-5	Pan van Persijn	v.Rossum
Braamsluiper	20-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	22-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Sprinkh.rietzanger	19-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	21-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Nachtegaal	20-4	Noordduinen	R.de Mooij	22-4	Noordduinen	R.de Mooij
Grasmus	22-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	25-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Huiszwaluw	20-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	1-5	Duinpark	v.Dijk
Oeverzwaluw	4-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	19-4	Zuidpier IJmuiden	v.Dijk
Zwarte stern	9-5	over zee Katwijk	v.Rossum	11-6	over zee Katwijk	v.Rossum
Bonte vliegenvanger	8-5	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	15-5	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Tortelduif	20-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	22-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Tuinfluiter	15-5	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	16-5	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Gierzwaluw	1-5	Katwijk	v.Rossum	2-5	Knardijk	R.de Mooij
Koekoek	7-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	17-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum
Grauwe vliegenvanger	10-4	Zeeland	R.deMooij/ v.Dijk	11-5	Panbos Katwijk	v.Rossum
Grauwe klauwier	18-5	Noordduinen	R.de Mooij	19-5	Noordduinen	R.de Mooij
Bosrietzanger	24-4	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum	8-5	Zuidduinen Katwijk	v.Rossum

Samengesteld door
J.Glasbergen

STICHTING VOGELASIEL NOORDWIJK
Secr. van Limb.Stirumstraat 40

Giro. 3598755 t.n.v.
Penningmeester Stichting
Vogelasiel Noordwijk

In dit eerste bericht na de zomervakantie kunnen wij u de resultaten van de werkzaamheden van de asielgroep in het voorjaar en de zomer bekend maken. Wanneer u de vorige "Strandloper" gelezen heeft, heeft u kunnen merken, dat er plannen genoeg zijn voor het vogelasiel. Deze plannen zijn voor een groot deel reeds gerealiseerd. De verbouwing van het asiel is, nadat er een groot aantal zaterdagen aan is gewerkt, bijna klaar. Binnen- en buitenhokken zijn geheel geverfd en het binnenhok is voorzien van nieuwe wanden en hokken. Water en elektriciteit zijn aangelegd en een vrieskistje, dat nu al vol vis zit voor de te verwachten stroom zeevogels in de herfst en winter, is ook aangeschaft. In het tijdvak half-februari tot eind-juli werden in totaal 78 vogels binnengebracht, waarvan er 26 weer losgelaten konden worden. Dit is dus een percentage van ongeveer 35%. Vergelijken we dit met het jaar 1975 toen er in totaal 166 vogels werden verzorgd waarvan er 45 weer werden losgelaten, dan is het percentage losgelaten vogels gestegen van 28% in 1975 tot voorlopig 35% in 1976. Maar ja, in 1975 was de groep mensen die de vogels in het asiel verzorgde dan ook een heel stuk kleiner dan de groep die het nu doet en dat kan en mag zelfs nog meer worden.
Nu nog een klein rekensommetje. Werden er in 1975 in 12 maanden tijd dus 166 vogels binnengebracht, nu in 4½ maand zijn dat er al 78. Rekenen we dit om naar 12 maanden, dan zal het aantal vogels dat we dit jaar in het asiel kunnen verwachten wel hoger komen te liggen dan vorig jaar. Misschien is dit wel te danken aan de propaganda voor het asiel van de laatste tijd, omdat veel vogels uit de omgeving van Noordwijk in het asiel afgeleverd worden.

Een uitvoerig verslag van de vogelstand in het asiel ontvangt u aan het eind van dit jaar.
We kunnen uit het bovenstaande toch wel concluderen dat vogels, water en elektriciteit ons asiel binnenstromen. Alleen het geld stroomt nog niet zo erg hard. Vandaar ook dat er een sticker-actie is begonnen. U kent die stickers misschien wel een ronde blauw met witte sticker met een reiger in het midden. Er zijn er in totaal 5000 gekocht, waarvan er inmiddels ruim de helft door een paar actieve medewerkers en -sters aan de man zijn gebracht. We hebben er dus nog wel een paar voor u, die u kunt bestellen bij de heer Bos, Duinweg 81 te Noordwijk, telefoon 01719-12480.
Maar ja zoals dit eigenlijk met veel verenigingen en stichtingen het geval is, kunnen wij van het tot nu toe ontvangen geld nog niet rondkomen. Een aantal donateurs is van harte welkom. U kunt donateur worden door minimaal ƒ 5,-- over te maken op girono.3598755 t.n.v. Penningmeester Stichting Vogelasiel Noordwijk.
Mensen die graag mee willen werken aan ons asiel, door ons te helpen met het voeren van de vogels, verbouwingen e.d. worden met open armen ontvangen. Neemt u gerust contact op met het secretariaat.
Wij laten in de volgende Strandloper in ieder geval weer wat van ons horen.

Hein Verkade
secretaris

N.B. Weet u het nog?
Donatie minimaal ƒ 5,-- per jaar op girono.3598755
Op dit girono. kunt u ook de stickers bestellen à ƒ 0,50 per stuk.
Wel er even bijzetten dat het voor stickers is.
Mankracht graag opgeven bij het secretariaat, van Limb.Stirumstraat 40.

H.V.

DRENTHE

De mensen die hun vakantie in bovengenoemde provincie doorbrengen, doen dat meestal niet met de bedoeling daar uitgebreid naar vogels te gaan kijken. De aantrekkelijkheid van deze provincie wordt immers gevormd door zaken als: rust, landelijkheid, fraaie boerderijen in de nog niet verprutste brink- en esdorpen, kronkelende beekjes en bossen waar je nog rustig op het fietspad naast elkaar kunt fietsen.
Dat een gebied waar je zelfs in de bouwvakvakantie nog volop rustige plekjes kunt vinden (wat een verademing vergeleken met de Veluwe) ook de vogelliefhebber nog wel iets te bieden heeft, spreekt vanzelf. Dit jaar verbleven wij van 12 t/m 17 juli in Assen, van waaruit wij verschillende tochten per fiets maakten. Hoewel de tijd van het jaar niet de meest gunstige was voor het waarnemen van vogels in bos en hei, willen we toch graag een indruk geven van wat er zo in juli nog aan vogels te zien is. Daarbij willen we niet uitgebreid ingaan op alle 102 soorten die werden waargenomen, maar aan de hand van enkele terreintypen de opvallendste zaken vermelden.

1. Heidevelden

a) Brunstinger plassen

Ten westen van Beilen ligt een heiderestant dat door de vele erin voorkomende vennen en stuifheuvels in vroeger tijd waarschijnlijk te kostbaar voor ontginning gevonden werd. Staatsbosbeheer heeft de laatste jaren enkele landbouwpercelen opgekocht die diep het reservaat indrongen. Deze percelen worden nu door verschraling weer bij het heidereservaat gevoegd.

(tapuit)

De vogelrijkdom in dit kleine gebied is indrukwekkend. In de vennen wemelt het uiteraard van de Kokmeeuwen, maar ook werden op verschillende plaatsen alarmerende Visdiefjes gehoord. Ook werden Wintertalingen, Wilde eenden en Kuifeenden gezien. Langs de randen van de plassen foerageerden Bosruiters, Witgatjes, Kemphaantjes, Kieviten en Oeverlopers. In de avonduren werd deze steltloperbevolking aangevuld met tientallen Grutto's en Regenwulpen. In de bultige heide werden Tapuit en Roodborsttapuit met pas uitgevlogen pulli waargenomen.

b) Fochteloërveen en omgeving Esmeer

In feite is dit gebied niet onder de heidevelden te rangschikken, daar door de vele branden de heide tot slechts enkele plaatsen beperkt is geworden. De afgebrande stukken waren nu geheel begroeid door het pijpe strootje, een plant die ook al voor de vele branden van de laatste jaren een belangrijk deel van de vegetatie bepaalde. Op het meest uitgestrekte deel van het zgn. kolonieveld werd eigenlijk niets gezien. Een dergelijk gebied moet ook niet naar zijn rijkdom aan vogels, planten of insecten beoordeeld worden,

want die is er niet. Het gave landschap met overal aan de horizon bossen, is echter zeldzaam te noemen.
Aan de rand van dit grote reservaat werden wel enige aardige waarnemingen gedaan: Havik, Sperwer en Buizerd werden jagend waargenomen, terwij1 hier ook de enige koekoek werd gezien.
Het Esmeer bood voor een deel dezelfde soorten als de reeds eerder genoemde Brunstinger plassen. Deze fraaie plas werd ook als slaapplaats gebruikt door de Regenwulp, Grutto en vooral Zilvermeeuw. Ook werden hier enkele Blauwe reigers waargenomen.

2. Bossen

De Drenthse bossen hebben een ander karakter dan de Veluwe. Door de hogere grondwaterstand en de grotere luchtvochtigheid is in Drenthe zeer veel fijnspar en larix aangeplant. Op de Veluwe daarentegen moest noodgedwongen veel grove den en op de iets betere gronden douglasspar aangeplant worden. Uitgestrekte beukenbossen zoals op de Veluwe zoeken we in Drenthe vergeefs. Wel zijn hier en daar nog bijzonder fraaie eikenbosjes te vinden, waar vooral voor de botanist veel te beleven valt. Enkele beroemde namen zijn in dit verband het Norgerholt en het Gasterenseholt. In deze zeer oude bosjes vonden we bv.:Lievevrouwebedstro, bosklaverzuring, nagelkruid, bosmuur, bosandoorn, glidkruid, zevenster enz.
De meeste vogels zagen wij in de uitgestrekte bossen bij het voormalige kamp Westerbork, waar nu een rij van 14 radiotelescopen staat opgesteld. Het wemelde hier van Goudvinken, Zwarte mezen, Glanskop- en Matkopmezen. Ook de Vink en de Tjiftjaf waren hier erg talrijk. Op verschillende plaatsen werden ook groepen Kruisbekken gezien. De leukste waarneming was wel de Wespendief, die wij van de grond opjoegen. De in Drenthe toch echt niet gewone Appelvink werd op twee plaatsen waargenomen.

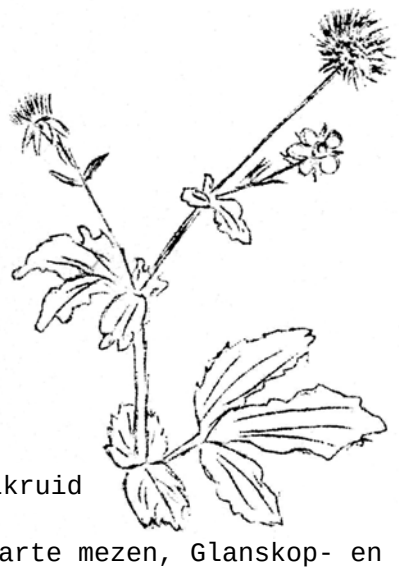
Nagelkruid

3. Vloeivelden

Het afvalwater van aardappelmeelfabrieken wordt niet rechtstreeks in de vaarten geloosd, maar wordt eerst naar bassins geleid, waar een deel van het organisch vuil kan bezinken. Deze vloeivelden zijn niet zo aantrekkelijk daar er meestal een doordringende stank hangt vanwege de rotting van de dikke lagen aardappelvuil. Ook de vaak manshoge vegetatie van brandnetels, perzikkruid en melde maakt een bezoek aan dit soort terreinen er niet eenvoudiger op. Gelukkig maar dat vogels deze terreinen wel willen bezoeken. Voor eenden en steltlopers bieden deze bassins volop voedsel.
Het grootste complex is te vinden aan de rand van het Noordhijkerzand, Diependal genaamd. Hier werden gezien: Bergeend, Kuifeend, Tafeleend, Winter-

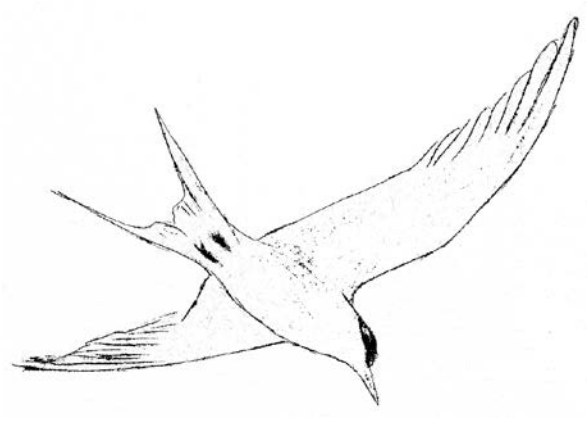

(visdiefje)

taling, Slobeend en Wilde eend. De opvallendste vogels zijn hier echter de steltlopers. In geen enkel ander terreintype kunnen zoveel Bosruiters en Witgatjes warden waargenomen. Ook Groenpootruiter en Oeverloper ontbraken niet. De Kokmeeuwen waren hier natuurlijk ook present, evenals de Visdiefjes. De Zwarte stern een opvallende verschijning op de vloeivelden in Oost-Groningen, ontbrak hier echter.
In een spoelwaterbassin werd ook zelfs een Dodaars gezien.

4. Cultuurgronden

a) de veenkoloniale akkerbouwgebieden

Tussen Smilde en de Friese grens strekt zich een groot en wijds akkerbouwgebied uit, dat een typisch veenkoloniale structuur vertoont. Gelukkig is men hier nog niet overgegaan tot het dempen van de vele vaarten en monden.
Deze wateren hebben vaak bijzonder fraaie verlandingsvegetaties, daar het water nog steeds van goede kwaliteit is. Het water in de hoofdvaarten daarentegen is sterk verontreinigd door de veenkoloniale industrie.
Het opvallendste vogeltje in deze gebieden is wel de Grasmus. Deze soort was op veel aardappelpercelen talrijker dan in menig duinterrein. In geheel boomloze gebieden zou je dit niet direct verwacht hebben. Na de Grasmus moet meteen de Gele kwikstaart genoemd worden als vogel van de aardappelvelden.
Eenmaal werd een paartje Grauwe gorzen gezien.

b) de heideontginningen

Evenals bovengenoemde gebieden behoren ook deze streken niet tot de aantrekkelijkste van Drenthe. Uitgestrekte rogge- en aardappelvelden worden hier en daar afgewisseld door grote weidegebieden. In het algemeen waren deze gebieden vrij arm aan vogels. Boven de akkers zagen we eenmaal een Blauwe kiekendief en op meerdere plaatsen Gele Kwikstaarten en Kneutjes. In de weilanden was de Scholekster veruit het talrijkst, maar ook Wulp, Regenwulp en Grutto waren regelmatig te zien.

c) Beekdalen

Van alle Drentse cultuurlandschappen is het landschap van de Drentse AA ongetwijfeld het meest interessant. Vrijwel overal in Drenthe zijn de beken in keurige -rechte afwateringskanalen veranderd, maar de Aa heeft men gelukkig nog tijdig kunnen redden. Door het verschralen van vochtige hooilandjes is op veel plaatsen een fraaie vegetatie ontstaan, waarin verrassend snel soorten als Gevlekte Orchis en Zwarte Rapunzel terugkeerden. Uiteraard werden de boeren van deze niet zo rendabele percelen (rendabel in de zin van, de hooiopbrengst) schadeloos gesteld.

Daar tijdens ons verblijf al veel percelen gemaaid waren, kregen we ook geen juiste indruk meer van de vogelstand. Wel konden we constateren dat de vele bosjes en houtwallen in het gebied rijk aan zangvogels waren. Ook werd hier een Steenuil waargenomen.

Natuurlijk is met het bovenstaande geen volledig beeld geschetst van wat nog in juli gezien kan worden. Op allerlei plaatsen kan men leuke ontmoetingen hebben, zoals een paar Futen in een zandput, een Oeverzwaluwkolonie in een zandwinning of geheel onverwacht een grote groep Grauwe ganzen boven het T.T. circuit.

J.van Dijk
J.C.van Dijk-Boomgaardt

EXCURSIE VLIELAND

Het weer dat het KNMI voor het Waddenweekend in petto had, beloofde weinig goeds. De zon scheen nog toen om 16.00 uur met 40 leden de tocht begon naar Vlieland. Onderweg betrok het al spoedig en in de kop van Noord-Holland hingen dreigende buien die soms flink wat regen brachten.
De wind was krachtig en de temperatuur onaangenaam. De boot deinde nog al toen de Richel gerond moest worden om de haven van Oost-Vlieland aan te kunnen doen. Het buiswater sloeg soms over het voordek en regenkleding was geen overbodige luxe.

De zaterdag werd gekenmerkt door veel regen en veel wind, hetgeen direct weer zijn weerslag had in de vogels. De zeetrekwaarnemers hadden een teleurstellende morgen, omdat er over zee weinig voorbij kwam.
Een andere groep die de Wadkant was afgelopen en door duin en bos tegen het middaguur was teruggekomen, vertelde hetzelfde. Weinig gezien, maar de stemming in de groep opperbest.
In de loop van de middag klaarde het op. Het gehele gezelschap zocht een plaatsje langs de dijk van de Kroonspolders om de vogels de polder in te zien trekken als het hoog water werd. De vloed werd echter niet zo hoog, dat ze verjaagd werden, maar de duizenden vogels kwamen wel zo dichtbij, dat ze op hun gemak bestudeerd konden worden.
Gelukkig bracht de zondag stralend weer en de meesten waren al vroeg op pad. De terugtocht naar Harlingen was een prettige belevenis in het stralende zonnetje.
Ondanks regen en wind kan niet gezegd worden dat de excursie in het water gevallen is.
De organisatie was zoals gebruikelijk in handen van Dick Passchier en alles klopte weer als een spoorboekje. Nogmaals Dick Passchier, onze hartelijk dank voor het geslaagde Vlieland-weekend.

GEKNIPT UIT DE KRANTEN

Vorig jaar zijn de laatste beveiligingsdraden aangebracht aan de installatie van radio Lopik. Daardoor is het gevaar van elektrocutie van vogels in een gebied van omstreeks 90 ha. sterk verminderd. Vooral in de zomer en herfst van 1974 heeft zich een massale sterfte onder Torenvalken en Ransuilen voorgedaan. In dat jaar werden deze vogels aangetrokken door een groot veldmuizenbestand. Men heeft toen de vaak verminkte lijken van niet minder dan 210 Torenvalken en 23 Ransuilen onder de bedrading aangetroffen. Vele slachtoffers werden echter nooit gevonden. De vogels wilden uitrusten op de zogenaamde voedingslijnen naar de zenders en die staan onder een stroom van 10.000 Volt. Talloze vogels werden niet direct gedood, maar verloren één of beide poten om daarna uiteraard toch te sterven.
Een groot deel van deze ellende schijnt echter thans voorbij te zijn. Daar de vogels altijd van de hoogste draden gebruik maken, heeft men boven de bedrading van het gehele zenderpark drie stroomvrije draden aangebracht. Het aantal slachtoffers is nu tot minder dan 10 procent gedaald.....

(Natuur en Landschap)

Boetes in hoogte variërend tussen 200 en 400 Mark zijn opgelegd aan verschillende Duitse fotograven. Zij liepen in de tot natuurreservaten verklaarde waterrijke gebieden in het noordwesten van Duitsland buiten de paden, wat een inbreuk betekent op het reglement.....

(Artis)

Het toerisme in Kenya, dat vorig jaar meer dan 24 miljoen pond sterling in het laatje bracht, dreigt aanzienlijk terug te lopen als het stropen van wild geen halt wordt toegeroepen. De laatste tijd raamde men het aantal gedode olifanten op 1000 per maand, het aantal zebra's op 5000 per drie maanden. De netgiraffe begint in sommige streken zeldzaam te worden, evenals de toch al niet algemene bongo.
Niet alleen de dieren op het land, ook die in zee lopen gevaar. Er wordt door duikers een te overmatig gebruik gemaakt van het onderwatergeweer, waarmee men allerlei soorten vissen te lijf gaat. Ook de schelpenverzamelaars richten veel schade aan, omdat ze behalve lege ook levende niet ontzien. In de buurt van de Tanzaniaanse grens gaat men zelfs het koraal met dynamiet te lijf om aan de vraag van vooral aquariumliefhebbers in de westelijke wereld te kunnen voldoen.....

(WWF)

Kortgeleden werd een smokkelaar aan de grens tussen Maleisië en Singapore in de kraag gegrepen omdat hij probeerde 41 huiden van het wettelijk beschermde schubdier het land uit te krijgen. Hij werd door de rechter veroordeeld tot een boete van 400 Maleise dollars of vier maanden gevangenisstraf. Zij grote luxe wagen werd in beslag genomen. Singapore is al vele jaren de smokkelhaven bij uitstek. Vandaar worden vele dieren en dierenhuiden verscheept naar het eveneens beruchte Hongkong. Vandaaruit heeft men een groot afzetgebied naar China en andere Oost-Aziatische landen, waar de schubben van de schubdieren bijvoorbeeld nog altijd gelden als een probaat middel tegen allerlei ziekten.
In de westerse landen is schubdierleer in de mode. Een paar exclusieve schoenen brengt al gauw 1000 gulden op .....

(Artis)

Minister Van der Stee (Landbouw en Visserij) vindt, dat de Roek en de kleinere diersoorten als bunzing, hermelijn en wezel, niet langer als schadelijk wild moeten worden aangemerkt. Dat betekent, dat ook op deze diersoorten een deel van het jaar niet gejaagd mag worden, namelijk van 16 februari tot 15 juli.
Zij, die op hun erf last hebben van laatste drie genoemde dieren mogen er alleen in het jachtseizoen op schieten. Van der Stee schrijft dit - mede namens minister van Agt (Justitie) - in één van de schriftelijke voorbereidingsbesluiten over de jachtwet. Deze wordt op 1 april 1977 tot wet verheven. De nieuwe Jachtwet is zo geschreven dat, dat een zo groot mogelijke wildstand behouden blijft en dat de wildschade voor de grondgebruiker anderzijds beperkt blijft. De minister twijfelt nog of hij het advies van de Jachtraad moet opvolgen om de jacht op de Kleine Rietgans te openen. Hij heeft nog onvoldoende bewijzen, dat jacht op deze wilde gans die de winter in Nederland doorbrengt, verantwoord is. Hetzelfde geldt voor de Krakeend.
Een goed wildbeheer wordt overgelaten aan de jachtverenigingen die een jaarlijks beheersplan indienen en toezicht houden op de jacht. De verenigingen moeten nauw samenwerken met de jachtverhuurders, grondgebruikers, natuurbeschermers en politie..

(De Volkskrant)

De geheimzinnige aantrekkingskracht die dolfijnen op sommige soorten vis blijken uit te oefenen, komt deze dieren steeds duurder te staan. Volgens voorzichtige ramingen aan de hand van Amerikaanse gegevens zijn er jaarlijks meer dan 500.000 dolfijnen het slachtoffer van de visvangst, in het bijzonder van de tonijnvangst. Tonijn is een over de hele wereld veel voorkomende vis. Bij de moderne tonijnvisserij wordt vanaf het "moederschip" een groep steeds boven water uitspringende dolfijnen opgespoord, omdat men weet dat onder deze dieren een "vette" buit aan tonijn wacht. Twee kleinere schepen de z.g. jagers drijven nu de dolfijnen in de richting van het moederschip, waarmee de vissers voor zeker 90 procent kunnen verwachten dat nu ook de tonijn binnen handbereik komt. Zijn de dolfijnen genoeg dichtbij, dan wordt een groot rond net, een z,g. beurs uitgegooid, waarmee de dolfijnen worden omsingeld. Diep onder de dolfijnen wordt het net dichtgetrokken als het koord van een ouderwetse beurs en zo krijgt men in een klap de hele school tonijn binnen. Maar ook de dolfijnen zitten in het dichtgeknepen net gevangen. De hoogontwikkelde dolfijnen raken in paniek als ze merken dat ze gevangen zijn en in het net worden ze zo dicht op elkaar geperst, dat de meeste al gestikt zijn voordat de hele buit aan boord gehesen wordt. De dode dolfijnen worden dan later als waardeloos over boord gegooid, een ongekende verspilling, waarbij wel 500 dolfijnen omkomen bij het binnenhalen van 60 ton vis.
De verliezen die het dolfijnenvolk op deze wijze lijdt, zijn de laatste jaren zo onheilspellend geworden, dat de Internationale Walvisvaart Commissie heeft besloten op korte termijn nauwkeurige gegevens te verzamelen over de verliezen aan dolfijnen bij de tonijnvisserij. Dat zal een hele toer worden, want met de argusogen van de natuurbeschermers dichtbij, zwijgen de meeste landen die tonijn vissen als het graf wanneer het gaat om de verliezen die de dolfijnen lijden. Alleen de Verenigde Staten hebben iets over die verliezen gepubliceerd; ongeveer 250.000 stuks per jaar. De verliezen elders in de wereld zullen zeker zo groot zijn. .....

(Telegraaf)

Samengesteld door
Leen van Duyn

OVER ZADEN EN VERSPREIDING VAN ZADEN

Het doel van b1oeiende planten is, niet om ons te plezieren, maar om door zaadvorming de soort in stand te houden. Het in stand houden van de soort kan op 3 manieren gebeuren n.l. door vegetatieve vermeerdering, door zaad en door een combinatie v an deze twee.
Over de vegetatieve vermeerdering door bolletjes, knollen, wortelstokken, uitlopers, deling enz. zullen we het niet hebben, maar wel hoe het zaad van de planten verspreid wordt. Ieder zaadje heeft tenslotte de kiem van een nieuwe plant in zich. Het is dus zaak dat dit zaadje op een zo gunstige plaats neerkomt, dat het kan ontkiemen. Het verspreiden van het zaad moet dus zo effectief mogelijk gebeuren. Nu zijn er vele soorten planten en dus ook vele manieren om het zaad te verspreiden.

a) Zaad dat verspreid wordt door de wind

Zaad dat door de wind verspreid kan worden, moet of heel erg licht zijn of iets hebben waardoor het op de wind kan "wegzeilen".
Sporen van varens, paddestoelen en mossen zijn haast microscopisch klein en heel erg licht. Ook het zaad van orchideeën is zo licht dat het gemakkelijk door de wind weggewaaid wordt.
De meeste zaden hebben een hulpmiddel nodig om van de wind gebruik te kunnen maken. Bekend zijn vooral de pluisjes van de paardebloemen en distels, waar het zaadje als een parachutist onder de fijne parachute hangt. Op die manier kan het zaad zich over kilometers ver door de wind laten verspreiden.
De wilg en populier doen het weer anders. Ieder zaadje is als het ware ingepakt in een pluisje. Dat kleine plukje watten gaat met zaadje de lucht in.
Ook loogkruid maakt dankbaar gebruik van de wind om zijn zaden te verspreiden. Deze stekelige plant, die in de duinen op stuifplekken en langs rijwielpaden voorkomt, droogt in het najaar helemaal uit. Bij een flinke wind breekt de oude plant af en rolt voor het windje uit door het duin. In de Zuidduinen is dit vaak te zien. Op deze manier verliest loogkruid onderweg zijn zaden en allicht valt er wel een zo gunstig dat volgend jaar weer een nieuwe plant kan ontkiemen.

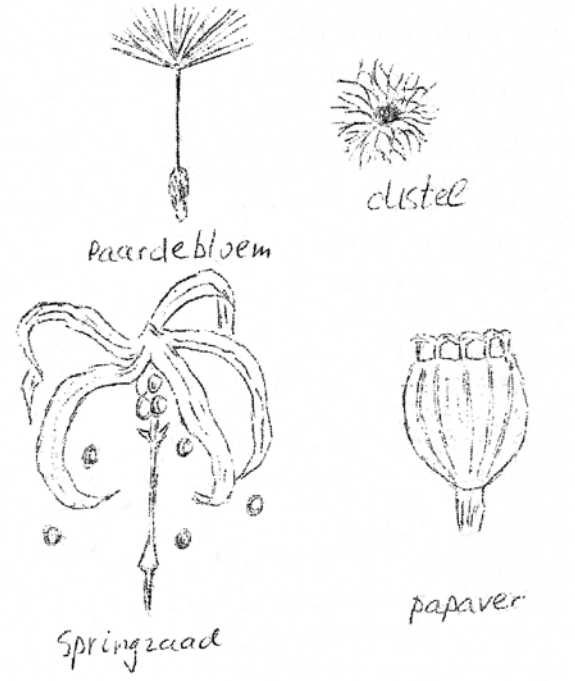

b) Vruchten die hun zaden wegslingeren

Dit komt in de natuur veel voor. Een heel bekend voorbeeld is springzaad. De zaadjes zitten in een zaaddoosje dat onder grote spanning staat. Het is een labiel evenwicht en er hoeft maar iets te gebeuren— stoten, aanraken of iets dergelijks - of het zaaddoosje springt open en rolt zich razendsnel op. Het openspringen is duidelijk als een knappend geluid te horen. De zaadjes worden meters ver weg uit het opengebarsten zaaddoosje geslingerd.
Veel planten met "boon"—vormige zaaddozen verspreiden hun zaad op deze manier. De papavers en klaprozen hebben boven in de zaaddoos een rij kleine openingen. De zware knotsvormige zaaddoos zwaait als een wierookvat op de wind heen en weer. Hoe dieper de zaaddoos doorbuigt hoe meer zaadjes naar buiten rollen.
Reigersbek gebruikt weer een variant. Als de snavelvormige zaaddoos openspringt, worden de zaden met kracht naar buiten geslingerd. Het zaadje van de reigersbek is bezet met lange haren en vangt zodoende veel wind. Ook de wind helpt mee om dit zaadje zo ver mogelijk van de moederplant weg te waaien. Aan het zaadje zit een lange draad, die bij droog weer spiraalvormig opgerold is.

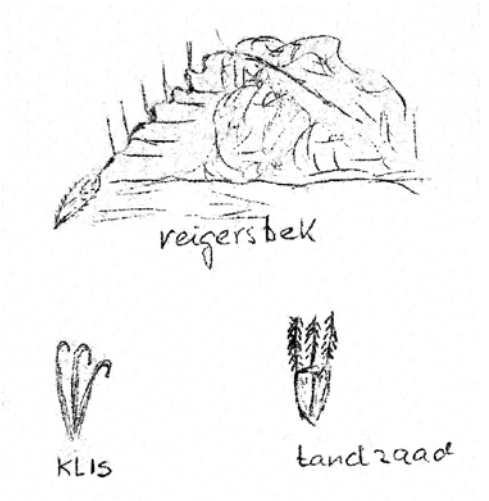

Bij vochtig weer strekt de draad zich. Komt deze draad in aanraking met een grasje, een steentje, een takje e.d., dan drukt hij het zaadje de grond in. Wordt het weer droog dan rolt de draad weer in elkaar. Het zaadje heeft weerhaken en kan dus de grond niet meer uit. Door het steeds weer strekken en oprollen van de draad, wordt het zaadje steeds dieper de grond in gewerkt.

c) Zaden die door mieren worden verspreid
Er zijn zaden die voor mieren een lekkernij betekenen en deze zaden dan ook verzamelen in hun nesten. Natuurlijk blijft er onderweg wel eens een zaadje liggen, omdat het achter een takje blijft hangen, in een kuiltje valt. Op deze manier worden viooltjes, wolfsmelk en stinkende gouwe verspreid.

d) Zaden die door vogels verspreid worden
Dit zijn in hoofdzaak de z.g. steenvruchten, pitvruchten en bessen. Deze vruchten hebben een laag vruchtvlees met een harde pit. De bekendste is wel de kers.
In het wild komen veel struiken voor met deze soort vruchten zoals meidoorn, lijsterbes, vlier, vogelkers, duindoorn, kardinaalsmuts enz. De harde bast van het zaad zorgt er voor dat het zaad tegen het maagzuur van de vogels beschermd wordt. Via de ontlasting komt het zaad weer op de grond. Op zijn weg door het vogellichaam wordt de bast iets zachter waardoor het gemakkelijker openspringt bij het ontkiemen van het zaad. Dit jonge plantje heeft een grote overlevingskans omdat het plantje direct kan beschikken over de voedingsstoffen die in de ontlasting zitten. Een en ander is thuis heel gemakkelijk na te gaan.
Mussen die regelmatig op een vast tijdstip gevoerd worden, kunnen lang voor de voertijd al in de tuin rondhangen. Ze deponeren dan ook wel het een en ander. Bij mijn buurman komt nu vlak naast de schutting een aantal planten van de kaardebol voor, waarvan de mussen bij mij in de tuin van het zaad hebben gegeten.
Nu hoeft het zaad niet perse door het lichaam van de vogel te gaan. Vlaamse gaaien verzamelen veel eikels als wintervoorraad en verbergen dit ander de grond. Ook eekhoorntjes leggen op verschillende plaatsen in het bos wintervoorraden aan. Het gebeurt vaak dat zo'n voerplek niet teruggevonden wordt. Zo kan je dan in het bos op gekke plaatsen een bosje jonge eiken of beuken aantreffen. Een ontkiemde hamstervoorraad.

e) Zaden met weerhaken
Algemeen bekend is de klis of klit, die veel weerhaakjes heeft. De dieren, die onder of langs zo'n klis lopen, nemen zo'n klis mee in hun vacht.
Ook de zaadjes van kleefkruid of hondstong (duinluis) worden op deze manier verspreid.
Een konijnenhol dat bewoond is, wordt vaak gekenmerkt door een aantal planten van de hondstong in de onmiddellijke nabijheid van de ingang van het hol. Het konijn krabt voor de ingang zijn vacht schoon, het zaadje valt in het losse zand en ontkiemt.

f) Transport door het water
De verspreiding van de kokosnoot op de golven van de zee is misschien wel bekender dan de verspreiding van de gele plomp of waterlelie. Deze zaadjes hebben een kurklaagje en drijven op het water overal heen. Als het kurklaagje lek wordt, zakt het zaadje naar de bodem. Komt zo'n zaadje op de juiste diepte in de modder terecht, dan ontkiemt weer een nieuwe plant,

Veel zaad ligt in dit jaargetijde te wachten op ontkieming. Het slaapt de winter door of wordt geconsumeerd door een hongerige vogel. De natuur is erg kwistig. Van de miljarden en miljarden zaden die op de grond terecht komen, komen er voldoende tot bloei om de soort in stand te houden.

E.Aartse

ENIGE INDRUKKEN VAN HET DIEREN- EN PLANTENLEVEN IN ZWITSERLAND

Ik dacht niet, dat ik in dit verband uitvoerig het landschap en het karakter van Zwitserland behoefde te schetsen. De meesten onder u zullen er geweest zijn of aan de hand van foto's, dia's e.d. er een indruk van hebben gevormd. Desondanks ben ik ervan overtuigd, dat dit land, hoe bekend en vertrouwd het ook moge voorkomen, tal van geheimen en verrassingen te bieden heeft aan de bezoeker, die zich de moeite getroost buiten de wat meer toeristische oorden en gebaande wegen te begeven.

Gedurende mijn verblijf in Zwitserland (de tweede helft van juli van dit jaar) had ik als vaste standplaats het plaatsje Adelboden, gelegen te midden van het Berner Oberland. Dit gebied is het gemakkelijkst te bereiken via de grenspost Bazel over de grote autoverkeersweg naar de hoofdstad Bern. Vanaf Bern reed ik verder zuidwaarts in de richting van de plaats Thun aan de Thunersee, waaraan ook de bekende plaats Interlaken is gelegen. Na een kwartier rijden langs de onderkant van de Thunersee sloeg ik zuidwaarts af, waarbij de weg al dadelijk smaller werd en mij slingerend tegen de bergwanden steeds hoger voerde. Na ongeveer anderhalf uur rijden - soms stapvoets vanwege de vele bochten en de steile hellingen - bereikte ik tenslotte Adelboden, gelegen op een hoogte van ongeveer 1500 meter. Deze plaats zou voor de komende dagen het uitgangspunt vormen van verschillende bijzonder interessante excursies.

Afgezien van het landschap, de boerderijen e.d. biedt het Alpengebied onmiddellijk een heel andere indruk dan welke wij dagelijks gewend zijn. De plantengroei alleen al geeft een sfeer van in een geheel andere wereld te verkeren.

Voor de eerste dag al had ik de beklimming van de meest nabijgelegen top de z.g. Schwandfeldspitz, in gedachte. Vanuit mijn hotel kwam ik al dadelijk terecht in de lagere weidegebieden, waarop verspreid de zo kenmerkende Zwitserse boerderijen lagen met hum brede flauw hellende daken.
De planten langs de weg en in de weiden boden direct een prachtig aanzien. Een groot deel ervan was mij bovendien nog geheel vreemd. De mening, dat ik reeds in Noorwegen genoegzaam vertrouwd was geraakt met de typische bergflora, kon ik wel laten varen, want wat zich hier vertoonde was geheel anders en naar mijn mening ook veel overvloediger.
Wat er in grote, aantallen bloeide was de vrouwenmantel en ook zijn directe familie-lid de kalkvrouwenmantel met wat meer ingesneden bladen. Deze soort is voor wat betreft de eerstgenoemde ook in het oosten van ons land bekend. Zijn typische schermachtige lichtgroene bloemtrosjes doen wat denken aan een schermbloemige, maar in wezen behoort hij tot de familie van de roosachtigen.

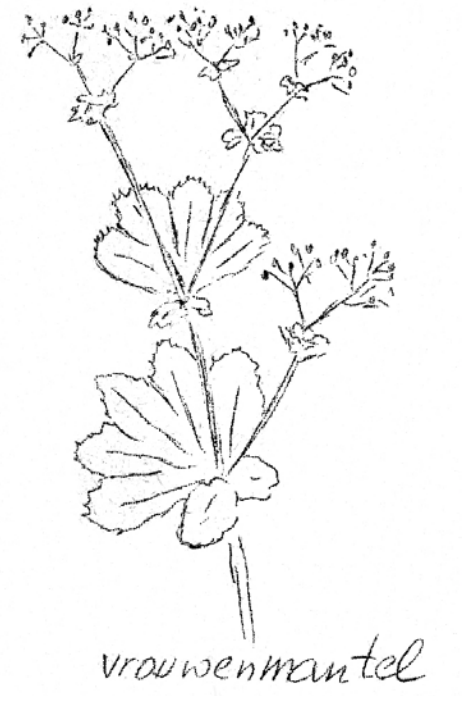

De grauwe alpenmarjolein, die oppervlakkig gezien wat wegheeft van onze valeriaan, maar dan met grote, niet ingesneden bladen, vormde hier en daar een prachtige bermversiering.

Langzamerhand stijgend kwam ik steeds meer monnikskappen tegen, zowel in het geel als in het diepblauw. In Noorwegen had ik ook al een blauwe monnikskap gezien, maar fletser van kleur.
Een volgende merkwaardige vertegenwoordiger van dit gebied was het stervormig goudscherm een familielid van de schermbloemigen. Wat bij deze plant opviel was, dat het bloem-scherm in zijn geheel weer in een groot kelkblad was gevat net als kleine bloemen drijvend in een schotel met water.

Ook de orchideeën - een speciale voorliefde van mij - bleven niet onopgemerkt. De muggenorchis met zijn prachtige purperen bloemen stond hier in grote getale en maakte op mij een bijzondere indruk, temeer wanneer ik bedacht hoe zeldzaam zij in ons land is geworden. Ook de gevlekte en de gewone rietorchis waren overal te vinden, maar het merkwaardige is, dat zij niet de felle rozerode kleur hebben als in ons land. Soms is de kleur tegen het witte aan.
Binnen de nabijheid van de uitgestrekte sparrenbossen waren veel breedbladige wespen- orchissen te vinden. Helaas heb ik het zoveel geroemde vrouwenschoentje niet kunnen vinden, maar misschien lukt dit een volgende keer.

Het is overigens opvallend, dat er in het alpengebied soorten voorkomen. Op het eerste gezicht zou men zweren, dat men met oude bekenden te doen heeft, maar toch zij het bij nader inzien aparte variëteiten, waarschijnlijk zo ontstaan door het bijzondere klimaat en de grote hoogte. De in onze duinen bekende wondklaver heeft hier zijn vertegenwoordiger in de alpenwondklaver; de knautia komt hier voor als de glanzende scabiosa en de muurpeper als het alpenvetkruid.

Monnikskap

Het zou te ver voeren alle bijzondere planten op te noemen, die ik op mijn tocht ben tegengekomen. Dan zou ik beter de Zwitserse flora volledig hier bij in kunnen sluiten.
Wat de tocht op de eerste dag zelf betreft, moet ik opmerken, dat het weer niet ideaal was. Bij het vertrek 's morgens regende het, maar gelukkig klaarde het later wat op. De regen had er wel voor gezorgd dat het pad of wat er later voor doorging bijzonder glibberig was geworden. In het begin was dit niet zo erg, maar hoe hoger ik kwam, hoe steiler het werd. Het gebeurde dan ook vrij vaak, dat ik op handen en voeten naar boven moest kruipen, mij vasthoudend aan rotspunten en laag struikgewas. Een gelukkige bijkomstigheid was, dat wanneer ik zo intensief bezig was, de direkte omgeving niet zo in de gaten had. Het pad waarop ik liep, voerde namelijk verscheidene malen over een z.g. graad d.w.z. een bergrug die aan beide kanten bijna loodrecht afloopt. Hoewel ik toch wel wat gewend ben en meermalen in de bergen heb getrokken, betekenden sommige stukken toch een ware beproeving. Ik had het eigenlijk kunnen weten, want bij het begin van het pad stond een waarschuwing "Nur für geübten". Niettemin bleef ik toch maar volhouden en op zo'n 2200 meter hoogte kwam de kale rots tevoorschijn, waardoor ik wat meer vat op de ondergrond kreeg. Tussen de wolken door had ik zo nu en dan een prachtig uitzicht op de omliggende bergen zoals de Wildstrubel (3400 meter) en in de verte ook de Jungfrau (4100 meter). Voorlopig kon ik nog een aardig eind omhoog.

Inmiddels was ik terecht gekomen bij een uitloper van een gletscher, die met veel puin was bedekt. In deze uitloper waren door het water verschillende gangen uitgeslepen. Van plantengroei was hier nog nauwelijks sprake, maar dat was, omdat ik al aardig in de richting van de 3000 meter was gekomen, zeer goed in te denken. De temperatuur loog er ook niet om, want ik liep al geruime tijd met mijn handen in mijn zakken alsof het hartje januari was.

Toen ik bijna aan de top van de Schwandfeldspitz gekomen was, gebeurde datgene, waarvoor telkens weer wordt gewaarschuwd. Het weer begon plotseling slechter te worden en ineens trok alles dicht. Tot overmaat van ramp begon het ook nog licht te sneeuwen. Het zicht was op een gegeven ogenblik nog nauwelijks 20 meter. Oriëntatie aan de hand van de omgeving was er niet meer bij, maar gelukkig had ik bij mijn vertrek in het dorp eerst een goede stafkaart gekocht. Ik vond het verstandig maar zo gauw mogelijk terug te gaan. Bij de afdaling kwam ik langzamerhand weer terecht in de hoogste alpenweiden. Tussen de stenen zag ik plotseling iets wegschieten, dat leek op een wezel, maar tijdens het wegrennen kon ik nog juist een zwarte staartpunt vernemen. Het was onmiskenbaar een hermelijn, maar eigenlijk was hij veel te klein. Bij het raadplegen van een van mijn naslagwerken, die ik al die tijd op mijn rug had getorst en die ik op een gegeven ogenblik wel eens vervloekt heb, bleek, dat het hier ging om een speciale dwergvorm, die alleen in het hooggebergte van de Alpen voorkomt.

Een tiental meters verder langs een klein bergstroompje schoot plotseling een vogel weg, die in eerste instantie deed denken aan onze leeuwerik. Toen hij even verder bleef zitten, viel dadelijk de gestippelde keel op. Vanuit mijn vogelgids kon ik mij herinneren, dat slechts de alpenheggemus een dergelijke tekening had en bij nadere raadpleging van een van mijn handboeken bleek dit ook inderdaad het geval te zijn. Deze soort heggemus is beduidend groter dan de onze en is bovendien scherper getekend.

In de hoge alpenweiden ziet men ook verschillende distels, die bij ons in het geheel niet voorkomen, zoals de dichtgestekelde vederdistel met zijn geelgroene bloemen en de aarddistel met zijn rozerode bloemen zonder stengel.

Verder afdalend naar beneden trof ik tot mijn verbazing een purperrode gentiaan aan. Verschillende gele en blauwe soorten was ik al eerder tegengekomen of kende ik reeds van het aangrenzende land Oostenrijk. Dat er ook nog rode gentianen bestonden, was mij tot dat tijdstip geheel onbekend.
Bijna beneden aangekomen kruiste ineens een vos mijn weg. Hoewel vossen ook in Nederland te vinden zijn, was het mij nog nooit eerder gelukt er een in het wild te betrappen.
Vlak voor het dorp beleefde ik de laatste verrassing van die dag, toen ik aan een bergbeek een Grote gele kwikstaart geruime tijd kon gadeslaan.

De volgende dagen heb ik nog verschillende tochten gemaakt o.a. in de omgeving van het meer van Genève. Boven dit meer heb ik nog nooit zoveel Zwarte wouwen in mijn leven gezien. Soms waren er wel 5 à 6 tegelijk aan de oevers van het meer of boven het water aan het jagen. Ik kreeg de indruk, dat zij ook op afval aasden, zeker waar zij steeds boven de oever hingen en telkens neerdoken.

Nog twee andere tochten zullen nog lang in mijn herinnering blijven n.l. een tocht naar de Oeschinensee, naar verluidt het hoogst gelegen meer in Zwitserland. De omgeving van dit meer was bijzonder woest en deed ook meer denken aan een soort maanlandschap. Toch was er langs de oevers van het meer een zeer interessant vegetatie te vinden zoals de groene nachtorchis en de z.g. hemer dodenwaad, een zeer giftige lelieachtige, sterk gelijkend op de gele gentiaan.
Rond deze laatste plant hebben zich tal van volksverhalen ontwikkeld.
Langs de oevers waren verschillende Alpenkauwen te zien met hun gele, wat gekromde snavels. Ook zijn zij wat slanker dan onze eigen inheemse kauwen.

Een andere boeiende excursie maakte ik naar de z.g. Engstligenalp, een hooggelegen weideplateau, dat alleen in de zomer voor de veeteelt in gebruik is. 's Winters is het een drukbezochte plaats voor wintersporters. Van hieruit maakte ik een tocht naar de eeuwig besneeuwde flanken van de Wildstrubel. In de hoogstgelegen begroeiing stuitte ik op een zwerm Barmsijsen en boven mij cirkelde in wijde kringen een Steenarend.

Wat ik hier heb neergeschreven vormt slechts een flauwe afspiegeling van wat ik op al mijn tochten heb meegemaakt. Iedere plek is weer een belevenis, mits men zich maar wat uit de sterk toeristische centra durft terug te trekken.
Voor mij was deze reis de eerste gelegenheid dat ik met Zwitserland kennismaakte. Het is beslist niet de laatste keer geweest.

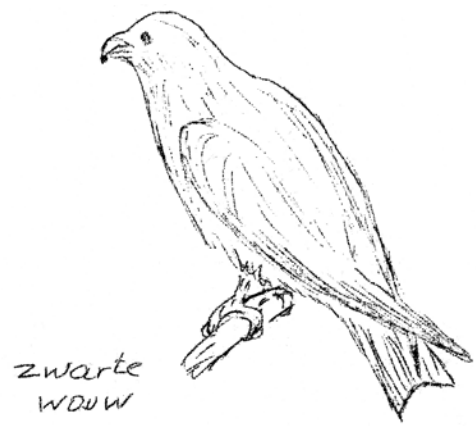

C.M.J.Verweij

WAARNEMINGEN OVER DE MAANDEN MAART TOT EN MET JULI 1976

FUUT	11-4	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
	7-5	2 ex.	idem	A.Ruigrok
DODAARS	28-3	1 ex.	Schie	D.Hoek
NOORDSE STORMVOGEL	23-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
	26-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
JAN VAN GENT	27-5	1 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok
	18-7	1 ex.	idem	A.Ruigrok
KUIFAALSCHOLVER	18-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk e.a.
	20-4	5 ex.	idem	J.van Dijk e.a.
WINTERTALING	2-4	8 ex.	achter Offem	R.de Mooij
	13-4	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
	20-4	1 ex.	overvliegend Vinkeveld	R.Alkemade
ZOMERTALING	20-4	2 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij e.a.
KRAKEEND	20-4	3 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
	24-4	2 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
SLOBEEND	4-4	1 ex.	achter Offem	R.de Mooij
TAFELEEND	16-4	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	R.Alkemade
BRILDUIKER	19-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok
EIDEREEND	20-4	10 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij
BERGEEND	21-4	1 ex.	overvliegend Vinkeveld	R.Alkemade
GRAUWE GANS	28-4	50 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
INDISCHE GANS	26-4	1 ex.	Voorhout	J.Glasbergen
BUIZERD	2-4	1 ex.	Offem	R.de Mooij
	4-4	1 ex.	Offem	D.Hoek
	12-4	1 ex.	’t Heen,overvliegend	A.Cramer
	20-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij e.a.
	30-4	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	R.Alkemade
SPERWER	11-5	1 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
WESPENDIEF	14-4	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	J.van Dijk
BRUINE KIEKENDIEF	22-4	2 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij
	24-4	1 ex.	idem	J.van Dijk e.a.
	26-4	2 ex.	idem	J.van Dijk
	28-4	1 ex.	overvliegend Vinkeveld	R.Alkemade e.a.
	15-5	1 ex.	Noordduinen	J.Glasbergen e.a.
BLAUWE KIEKENDIEF	20-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
VISAREND	9-4	1 ex.	overvliegend ‘t Heen	A.Cramer
	15-5	1 ex.	Noordduinen,overvliegend	J.Glasbergen
BOOMVALK	24-4	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok e.a.
	15-5	1 ex.	boven Noordwijk	A.Ruigrok
SLECHTVALK	10-5	1 ex.	Noordduinen	R.de Mooij
SMELLEKEN	20-4	1 ex.	over zeereep,noordwaarts	R.de Mooij
	7-5	1 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok
TORENVALK	12-4	2 ex.	’t Heen	A.Cramer
PATRIJS	14-4	2 ex.	verblijvend ‘t Heen	A.Cramer
WATERSNIP	3-4	30 ex.	achter Offem	R.de Mooij
WULP	13-4	3 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
	10-5	3 ex.	overvliegend Noordwijk-Binnen	R.de Mooij

KLUUT	19-4	10 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok
GROTE BURGEMEESTER	12-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	J.van Dijk
	25-4	1 ex.	idem	J.van Dijk
ZWARTKOPMEEUN	5-6	1 ex.	Ruigenhoek	J.van Dijk
DWERGMEEUW	20-4	3 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij
	22-5	2 ex.	idem	R.de Mooij
	24-4	2 ex.	idem	R.de Mooij
	24-4	18 ex.	idem	A.Ruigrok e.a.
VISDIEFJE	16-7	2 ex.	overvliegend Gooweg	A.Ruigrok
DWERGSTERN	24-7	1 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok
RANSUIL	19-5	2 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
KLEINE BONTE SPECHT	11-4	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
	7-6	2 ex.	idem	J.Glasbergen
STRANDLEEUWERIK	23-4	2 ex.	over zee,noordwaarts	A.Ruigrok e.a.
OEVERZWALUW	20-4	1 ex.	over zee,noordwaarts	R.de Mooij e.a.
WIELEWAAL	7-6	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	J.Glasbergen e.a.
ROEK	april	4 ex.	verblijvend 't Heen	A.Cramer
KUIFMEES	18-5	2 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
	29-6	1 ex.	recht uit zee	J.van Dijk
	29-6	1 ex.	Duinpark	J.van Dijk
GLANSKOPMEES	24-4	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
MATKOPMEES	2-5	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
STAARTMEES	18-4	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
	16-7	5 ex.	overvliegend Gooweg	A.Ruigrok
BOOMKLEVER	1-4	1 ex.	verblijvend Offem	R.de Mooij
	10-4	1 ex.	verblijvend Offem	D.Hoek
GROTE LIJSTER	11-5	1 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
KRAMSVOGEL	17-4	2 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
KOPERWIEK	25-4	5 ex.	verblijvend Offem	D.Hoek
BEFLIJSTER	19-4	2 ex.	Noordduinen	R.de Mooij
TAPUIT	3-4	2 ex.	Zuidduinen	D.Hoek
ROODBORSTTAPUIT	5-4	1 ex.	zeereep	A.Cramer
NACHTEGAAL	8-5	6 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
SPRINKHAANRIETZANGER	21-4	1 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
	7-5	1 ex.	idem	A.Ruigrok
	10-5	2 ex.	idem	A.Ruigrok
SPOTVOGEL	17-5	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
BRAAMSLUIPER	17-5	1 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
FITIS	4-4	1 ex.	Offem	D.Hoek
TJIFTJAF	28-3	1 ex.	Offem	D.Hoek
FLUITER	9-5	1 ex.	Zuid-Hollands-Landschap	A.Ruigrok
GOUDHAANTJE	13-4	2 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
DUINPIEPER	13-4	2 ex.	Noordduinen	A.Ruigrok
VUURGOUDHAANTJE	4-4	1 ex.	Langevelderslag	J.van Dijk
KEEP	25-4	1 ex.	Offem	D.Hoek